

Instructie Algoritmescan

Waarom invullen Algoritmescan?

Het gebruik van algoritmes en AI biedt de politie kansen, maar brengt ook risico's met zich mee. Als politie vinden we het belangrijk om op een verantwoorde, ethische en transparante wijze gebruik te maken van algoritmes en AI, zowel in de operatie als in de bedrijfsvoering. Bovendien moeten we ook voldoen aan Europese wetgeving, zoals de AI-verordening, en aan beleid vanuit de overheid. Tenslotte wordt vanuit de politiek en de maatschappij ook kritisch gekeken naar de wijze waarop de overheid, waaronder de politie, algoritmes en AI-systemen inzet.

De politie vindt het belangrijk dat de maatschappij vertrouwen heeft in de politie en hoe zij data en algoritmes inzet ter ondersteuning van haar wettelijke taak. Daarom heeft de politie het KRAAI-proces ingericht. KRAAI staat voor (**K**waliteits- en **R**isicomanagementsysteem voor **A**lgoritmes en **A**I). Het doel van het KRAAI-proces is het beoordelen van en monitoren op verantwoorde ontwikkeling en inzet van (risicovolle) algoritmes/AI-systemen binnen de politie.

Vóórdat een algoritme/AI-systeem operationeel ingezet/ in gebruik mag worden genomen dient er een risicobeoordeling te worden uitgevoerd door de Adviescommissie KRAAI. Daarna besluit de Algoritmeboard op basis van deze risicobeoordeling of het algoritme/AI-systeem ingezet/ in gebruik mag worden genomen. Dit geldt ook voor tijdelijk en/of kleinschalige operationele inzet, bijvoorbeeld een pilot. Na ingebruikname dient monitoring plaats te vinden, inclusief rapportage hierover. In het kader van de gewenste transparantie kan de Algoritmeboard besluiten om het algoritme/AI-systeem te publiceren in het externe Algoritmeregister van de overheid.

Wanneer invullen Algoritmescan?

In de volgende situaties moet de Algoritmescan worden ingevuld en aangeleverd bij de Coördinatiefunctie KRAAI:

- 1) Vóór operationele inzet/ ingebruikname van een algoritme/AI-systeem
- 2) Als de Coördinatiefunctie KRAAI daar om vraagt

Ad 1) Vóór operationele inzet/ ingebruikname van een algoritme/AI-systeem

Vóórdat een algoritme/AI-systeem operationeel ingezet/ in gebruik mag worden genomen dient er een risicobeoordeling te worden uitgevoerd door de Adviescommissie en de Algoritmeboard. Dit geldt ook voor tijdelijk en/of kleinschalige operationele inzet, bijvoorbeeld een pilot. Deze Algoritmescan dient als input voor de risicobeoordeling. Daarvoor dient de Algoritmescan te worden ingevuld en aangeleverd bij de Coördinatiefunctie KRAAI. Dit geldt voor algoritmes en AI-systemen:

- **Algoritmes**, zijnde 'een set van regels en instructies die een computer geautomatiseerd volgt bij het maken van berekeningen om een probleem op te lossen of een vraag te beantwoorden', die ofwel 1) gebruik maken van complexe statistische technieken, machine learning of artificial intelligence, ofwel 2) direct tot gevolgen voor personen kunnen leiden. Cognos-rapportages, eenvoudige statistiek en visualisaties vallen hier niet onder. Bij twijfel raden we aan contact op te nemen met de Coördinatiefunctie.
- **AI-systemen**, zijnde 'een op een machine gebaseerd systeem dat is ontworpen om met verschillende niveaus van autonomie te werken en dat na het inzetten ervan aanpassingsvermogen kan vertonen, en dat, voor expliciete of impliciete doelstellingen, uit de ontvangen input afleidt hoe output te genereren zoals voorspellingen, inhoud, aanbevelingen of beslissingen die van invloed kunnen zijn op fysieke of virtuele omgevingen'. Deze omschrijving wordt o.a. gehanteerd door de Europese AI-Verordening en de Handreiking Algoritmeregister van de Nederlandse overheid.

In de Algoritmescan wordt gesproken over algoritme/AI-systeem als verzamelterm. Dit omvat algoritmes, AI-modellen, AI-systemen, applicaties die een algoritme of AI-systeem bevatten, algoritmische toepassingen, etc.

Let op! Houd rekening met de benodigde doorlooptijd van de risicobeoordeling door de Adviescommissie en de Algoritmeboard en neem op tijd contact op met de Coördinatiefunctie KRAAI als je van plan bent om de applicatie operationeel in te gaan zetten/ in gebruik te gaan nemen!

Er geldt een alternatief proces als er sprake is van éénmalige ontwikkeling en inzet van een algoritme/AI-systeem in één specifiek opsporingsonderzoek. Zie de uitleg hieronder bij 'Éénmalige ontwikkeling en inzet in één specifiek opsporingsonderzoek'.

Ad 2) Als de Coördinatiefunctie KRAAI daar om vraagt

Mogelijk benadert de Coördinatiefunctie KRAAI zelf een project-/ontwikkelteam of productowner met de vraag om de Algoritmescan in te vullen. Bijvoorbeeld in de situatie dat een algoritme/AI-systeem voor augustus 2025 operationeel ingezet is/ in gebruik genomen is (zogenoemde 'legacy'). Voor deze algoritmes/AI-systemen moet alsnog, met terugwerkende kracht, een risicobeoordeling worden uitgevoerd. De planning hiervan is o.a. afhankelijk van het risicoprofiel van het algoritme/AI-systeem en de beschikbare capaciteit van de Adviescommissie en de Algoritmeboard.

Eénmalige ontwikkeling en inzet in één specifiek opsporingsonderzoek

Er geldt een alternatief proces als er sprake is van alle 3 onderstaande condities:

- Eénmalige ontwikkeling en inzet van een algoritme/AI-systeem in één specifiek opsporingsonderzoek;
- waarbij sprake is van operationeel belang én urgentie om het algoritme/AI-systeem op korte termijn operationeel in te zetten en;
- minder dan 8 weken doorlooptijd zit tussen start ontwikkeling en start operationele inzet.

Kort samengevat geldt dan het volgende alternatieve proces:

- Bij de start van de ontwikkeling onderzoekt de datascientist/het project-ontwikkelteam of gebruik kan worden gemaakt van een bestaand algoritme/AI-systeem (o.a. in de Algoritmebibliotheek), registreert het algoritme/AI-systeem in de Algoritmebibliotheek, vult de Quickscan in en levert deze aan bij de Coördinatiefunctie KRAAI;
- Tijdens de ontwikkeling maakt de datascientist/het project-ontwikkelteam gebruik van peer review, geeft de betreffende leidinggevende van de datascientist/ het project-/ontwikkelteam akkoord op het opgeleverde algoritme/AI-systeem en geeft de leiding van het onderzoeksteam (politie en OM) akkoord op de inzet hiervan in het specifieke opsporingsonderzoek;
- Ná de inzet/ingebruikname van het algoritme/AI-systeem vult de datascientist/het project-ontwikkelteam de Algoritmescan en levert deze aan bij de Coördinatiefunctie KRAAI. De Adviescommissie en/of algoritmeboard besluit achteraf (op basis van steekproef) om alsnog een risicobeoordeling uit te voeren.

Indien besloten wordt om dit algoritme/AI-systeem structureel (i.e. voor meerdere opsporingsonderzoeken) in te zetten of door te ontwikkelen voor toekomstig structureel gebruik, moet (alsnog) het volledige KRAAI-proces doorlopen worden.

Invulinstructie

De Algoritmescan is generiek opgezet, zodat deze in een drietal situaties kan worden gebruikt. Afhankelijk van de situatie moet een ander deel van de vragen worden ingevuld:

- Voor start **operationele pilot**: invullen alle vragen t/m vragen over Operationele pilot.
- Voor start **uitrol / opschalen**: invullen/ actualiseren alle vragen t/m vragen over Operationele pilot + vragen over Uitrol / Opschalen.
- Geagendeerd als **legacy**: invullen alle vragen tot vragen over Operationele pilot + vragen over Legacy.

Wie betrekken bij invullen Algoritmescan?

Bij het invullen van sommige vragen is het handig om bepaalde expertise te betrekken. Denk bijvoorbeeld aan: projectleider, productowner, datascientist, businessanalist, operationeel specialist, domeinexpert, ethicus, (operationeel) jurist, privacyfunctionaris, OM (indien traject binnen opsporingstaak), informatiebeveiliging, architectuur, ICT, inkoop (verwerving).

Praktische tips

- Blijf binnen de lichtblauwe kaders van het antwoordveld. Met de toets "alt" in combinatie met "enter" kun je binnen de cel een nieuwe regel typen.
- Hergebruik antwoorden uit de GEB om de antwoorden in de Algoritmescan in te vullen, of andersom.
- Gebruik de Algoritmescan ook tijdens de ontwikkeling als een leidraad. Zodra je de beschikking hebt over de Algoritmescan weet je al welke vragen je uiteindelijk moet beantwoorden en kun je hier rekening mee houden. De Algoritmescan bevat meerdere onderdelen:
 - Beschrijving en betrokkenen;
 - Algoritme/model;
 - Data;
 - Validatie/prestatie;
 - Technische opzet + beheer;
 - Werkproces en menselijke tussenkomst;
 - (Ethische) reflectie;
 - Werkinstructie;
 - Operationele pilot;
 - Uitrol;
 - Legacy.

Deze onderdelen en bijbehorende vragen kunnen op verschillende momenten in het ontwikkeltraject opgepakt en/of ingevuld worden. Zo is het verstandig om aan het begin van het ontwikkelproces al een eerste keer te reflecteren op de ethische vragen, maar zouden de werkinstructies later beschreven kunnen worden. Het advies is om aan het begin van de ontwikkeling de verschillende onderdelen en vragen van de Algoritmescan al een keer door te lezen, zodat duidelijk is welke vragen vóór operationele inzet/ ingebruikname van

een algoritme/AI-systeem moeten kunnen worden beantwoord.

Hoe Algoritmescan aanleveren bij Coördinatiefunctie KRAAI?

- Stap 1: Neem contact op met de Coördinatiefunctie KRAAI om tijdig af te stemmen over de planning van risicobeoordeling.
- Stap 2: Vul de Algoritmescan in, sla de Algoritmescan op en zorg ervoor dat in de bestandsnaam de actuele datum en de naam van het algoritme/AI-systeem vermeld staan.
- Stap 3: Verzamel bijlagen/aanvullende documentatie. Bijvoorbeeld: de door de portefeuillehouder ondertekende GEB, technische documentatie, modelcard, validatierapport, verslag ethiektafel, architectuurplaat, werk-/gebruikersinstructies, pilotplan, beheer-/monitoringplan, etc. Deze bijlagen zullen door de Coördinatiefunctie KRAAI ook opgeslagen worden in het dossier. De Adviescommissie KRAAI zal voor de risicobeoordeling kijken naar de antwoorden in de Algoritmescan, het is namelijk niet haalbaar om alle bijlagen/documentatie door te nemen. Als je in de Algoritmescan toch een verwijzing maakt naar een bijlage, wees dan concreet (documentnaam + paginanummer).
- Stap 4: Mail de ingevulde Algoritmescan en de bijlagen naar de Coördinatiefunctie KRAAI via 5.1.2.i@politie.nl. De Coördinatiefunctie zal de stukken archiveren en de indiener voorzien van informatie, o.a. over de vervolgstappen in het KRAAI-proces.

Contact

Voor vragen over de Algoritmescan kun je terecht bij de Coördinatiefunctie KRAAI via 5.1.2.i@politie.nl.